

Hesteavl i 1909.

Af Statskonsulent *J. Jensen.*

1909 maa i alle Maader regnes for et godt Hestear, idet der var rigeligt med Græs og god Afsætning til stigende Priser. Trods alt har Hestene i en Menneskealder og mere vist sig som det — hvad Pris angaar — stabileste Landbrugsprodukt, og det er derfor ganske naturligt, at adskillige dygtige Landmænd, der har Betingelser derfor, mere og mere gaar over til Hestetillæg som den formentlig fordelagtigste Gren af Landbrugsproduktionen. Det ser derfor lidt forunderligt ud, at Hestene i toneangivende Kredse, efter at de i Fortiden har været overvurderede, nu stadig undervurderes og regnes for en rent underordnet Sag. Grunden dertil er den, at vore Landøkonomer er tilbøjelige til blot at regne med Værdien af Udførselen og at ignorere Hjemmeforbruget. Tidligere regnedes Arbejdskraften ogsaa kun som ren Udgift, altsaa et nødvendigt Onde, medens Opfattelsen paa dette Omraade nu er ved at slaa over i sin Modsætning, hvorimod man endnu ikke rigtig værdsætter den stumme Hestekraft.

Men kan man ikke ad anden Vej faa Øje for Hestenes Betydning for Landbruget, saa indgyder dog Værdien af den halve Million Hestes Fodring en vis Respekt. Og det synes at Hestene, uagtet de herhjemme kun regnes for »tærende«, over hele Verden tiltager forholdsvis

stærkere end det »nærende« Kvæg, ja mange Steder ligefrem paa dettes Bekostning. Det er de stærkt stigende Krav til Arbejdskraft, som Jordbruget og Kulturlivet stiller, der, trods Maskiner, Jærnbanner, elektriske Baner, Motorkøretøjer, Cykler, bringer Hesteantallet i Vejret.

Der er derfor, i det mindste foreløbig, heller næppe nogen Fare for, at Hestene skal gaa ud af Kurs. Navnlig synes Arbejdshestene gunstigt stillede for Tiden, idet der ikke er Udsigt til Konkurrence fra Amerika, og de store evropæiske Stater intet nævneværdigt kan undvære af svære Heste, for hvilke Tyskland endog næsten er renonce. Belgien og Danmark er faktisk de eneste Forraadskamre, naar Talen er om svære Heste. Er vi en Stormagt i Smørproduktionen, saa er vi det forholdsvis næsten lige saa meget i Hesteproduktionen, vi er i alt Fald en Faktor, som Verdensmarkedet kunde komme til at regne med.

Naar vi vilde, har vi det i vor Magt — naturligvis kun til en vis Grad — at kunne stramme Prisen saa meget, at Forretningen, saaledes som den gennemsnitlig drives, bliver lønnende. Som Forholdene er, stiller det sig nemlig tvivlsomt nok dermed, ligesom Tilfældet er med adskilligt i den øvrige landøkonomiske Produktion. Landmændene véd i alt Fald næppe, hvad det koster at opdrætte en Hest, hvoraf Følgen er, at en stor Del af Hesteforretningen giver Tab, og kun det gode Opdræt virkelig lønner sig. Det synes derfor naturligt: enten at nedlægge det daarlige eller, endnu bedre: at forbedre det, saa det bliver lønnende.

Naar Talen bliver om de lette Heste, synes Udsigterne næppe saa gunstige, da Tyskland, vor eneste Kunde, selv har fuldt op af gode, ædle Heste, saa vi vanskeligt vil kunne levere andet end en Middelvare deraf til en beskeden og næppe lønnende Pris.

Udførselen har i det forløbne Aar udgjort: 20,444 Heste og 2,209 Føl mod hhlv. 16,513 og 2,118 i 1908 og 18,493 og 1,223 i 1907.

Hele Antallet er altsaa stegen med hhlv. 4,000 og 3,000 fra de to foregaaende Aar, noget som tyder paa, at Hestemanglen, som vi har lidt under, grundet paa forceret Salg i nogle Aar, nu er hævet, saa vi igen kan regne med normale Forhold i den nærmeste Fremtid.

Af den samlede Udførsel er der kun gaaet 146 Stkr. til Norge, 143 til Sverige, 3 til Rusland og 21 Stkr. til England.

Indførselen har udgjort 10,661 Heste og 201 Føl mod hhlv. 16,640 og 286 i 1908 og 23,365 og 804 i 1907. Samtidig med den forøgede Afsætning er der heldigvis en betydelig formindsket Indførsel at notere, saa vi ogsaa her nærmer os de normale Forhold. Fra uforstaaende Statsøkonomers Side regnes en Hest for en Hest lige som et Pd. Smør for et Pd. Smør, hvad enten det stammer fra Danmark eller Sibirien, og Opgørelsen sker derfor ofte saaledes, at Indførsel trækkes fra Udførsel eller omvendt. Men fagmæssigt set er Sagen den, at Eksport og Import udgør helt forskellige Varer, der ogsaa benyttes af forskellige Samfundslag.

Vi indfører i Hovedsagen Smaaheste, der bruges af Husmænd eller Forretningsfolk i By og paa Land, og den kolossale Indførsel af 24,000 Stkr. i 1907 skyldtes i Hovedsagen det ophævede russiske Udførselsforbud, Husmandsbevægelsen og det opstyltede Forretningsliv inden Pengekrisen i 1908.

Af store Heste har vi fra Sverige i det forløbne Aar købt 2,418 + 113 Føl — et stærkt dalende Antal — fra England 428 Heste og fra Tyskland nogle faa Hundrede Stkr. foruden 88 Føl.

Hvad Beskaffenheden af disse Heste angaar, da er der en Del Luksusheste, derunder Remonter*), idet vort Behov deraf for en væsentlig Del dækkes fra Tyskland, Sverige og England. Men talmæssig set betyder

---

*) I Aarets Løb er der købt 100 i Irland, 30 i Tyskland og 22 i Sverige.

denne Indførsel dog ikke meget. Hovedmængden er billige Arbejdsheste fra England og Sverige, dog kommer der, om end i aftagende Grad, ogsaa unge, kraftige Arbejdsheste af belgisk Afstamning fra Sverige. Tallet kendes ikke, men det har været betydeligt overvurderet.

Af Smaaheste er der indført direkte fra Rusland 4,450 og over Tyskland ca. 1,000, foruden en Del fra Galizien. Fra Island er der kommen 1,740, fra Færøerne 17 og fra Norge 93. Den aftagende Indførsel har ramt Russerne og Norbaggerne, medens Islænderne nogenlunde har holdt Stand, noget, der væsentlig maa tilskrives Agitationen for dem i de senere Aar. Efter Tallene at dømme kunde det se ud som om vi faar alt, hvad Island kan undvære. Naar der stadig noteres Nedgang i Indførselen fra Norge, skyldes det udelukkende den høje Pris paa de norske Heste.

Hvad Avlen og i det hele de hjemlige Forhold angaar, da er Forandringen fra Aar til andet ikke stor. Der drives maaske nok noget mere Krydsning saa vel indenfor den svære som den lette Avl samt indbyrdes mellem disse Avlsretninger, men samtidig drives der ogsaa stadig strengere Renavl indenfor de to anerkendte hjemlige Racer, hvilket giver sig synligt Udtryk i de skærpede Regler for Stambogføringen. Medens saa vel Hingste som Hopper kunde optages i Stambogen over Heste af jysk Race med indtil $\frac{1}{4}$ fremmed Blod hidrørende fra en af Udlandets svære Racer, saa er Fordringerne nu stegne til højst $\frac{1}{8}$. Og for Frederiksborghestens Vedkommende har Stambogudvalget som den sidste Ændring i Reglerne for Stambogføringen vedtaget, at Dyrets Fader skal tilhøre den Afdeling, hvori det optages, og Moderens Fader ligeledes — altsaa højst $\frac{1}{4} + \frac{1}{8}$ fremmed, ædelt Blod —, dog kan man ogsaa som hidtil nøjes med mindre, naar Dyret er anerkendt som »typisk og godt«. Den hidtidige Bestemmelse, der fastsloges 1903, er saalydende: »For at en Hingst kan blive optaget i Stambogens Afdel. B 1

(Frederiksborg Afdel.), maa den være falden efter en Frederiksborg Hingst og en forædlet Hoppe«. Efter denne Regel kunde der indtræffe den Mærkværdighed, at en Hingst, hvis Moder f. Eks. var en tysk Hoppe, og hvis Farmoder ligeledes var en tysk Hoppe, kunde optages, medens en anden, hvis Moder og Farmoder var Frederiksborghopper, ikke var kvalificeret dertil.

Meningen med Stambogførelse er begribeligvis at støtte Racedannelse gennem stadig skærpede Regler for Optagelsen, og ikke at den skal være en slet og ret Bogføring over nogle præmierede Dyr af hvilken som helst Afstamning.

Tilsyneladende er Frederiksborghestene nu i saa god Fremgang, at de ikke behøver den Hjælp udefra, som en ukontrolleret Tilførsel af fremmed Blod fra Hoppens Side er. Nu er man sikkert ogsaa overalt klar over, at begge Forældre i Gennemsnit bidrager lige meget til Afkommet.

Efter hvad der fremstilles ved Fælles- og Ungskuer, maa man anerkende den tiltagende Ensartethed, Størrelse og smukke Form uden den ofte omtalte Grovhed hos Frederiksborghesten. Halsen bliver endog stadig elegantere, og Bygningen nærmest forholdsvis lettere, navnlig gælder dette desværre ogsaa Benene. Den Anke, der rejses imod de jyske Hestes Ben, over Usoliditet og ukorrekt Stilling, tarvelige Hove og Bevægelse, gælder mindst ligesaa meget Frederiksborghestene; men Forskellen er, at »Jyden« er bleven sværere af Ben.

Antagelig er Tiden nu her som der inde til at optage Arbejdet i de attraaede Retninger, efter at det første fornødne i Raceavl: Typen synes nogenlunde fæstnet. I Sammenligning med den jyske Avl, der for en væsentlig Del reguleres af Markedet, har Ledelsen af den lette Avl »Enevoldsherredømme« derover, i alt Fald hos den rigtige Opdrætterbefolkning, der nærmest holder paa Frederiksborghesten.

Ved Siden af Renavlens drives der baade paa Sjæl-

land og Bornholm en saakaldet »rationel« Blandingsavl af Brugsdyr, nemlig Remonter ved Hjælp af Statens Landstodhingste, hvoraf en Del er Fuldblod, og lette, til Dels »Frederiksborghopper«. Denne Produktion er fremtvungen gennem Pression fra Rigsdagens Side, og tilsyneladende er Resultatet af det faaarige Arbejde glimrende, idet der i 1909 er købt 283 indenlandske Heste, eller det store Flertal af Hærens Forbrug. Imidlertid synes Brugeren, Militæret, ikke tilfreds med Resultatet, og det er jo en væsentlig Indvending mod denne kunstige Produktion. Det er Præstationsevnen, det gælder, og den kan jo kun bedømmes ved Prøve. Fornuftigvis kan man ikke forlange Egalitet m. H. hertil i en Bestand, der er fremgaaet af de forskelligste Blandinger, saaledes som f. Eks. de »rentrukne« irske eller tyske Heste byder den.

Med den jyske Hesteavl er der heller ikke foregaaet nævneværdige Forandringer i det forløbne Aar. Gennem en sjælden konsekvent gennemført Avl med de bedste Individuer og en samtidig uforklarlig Uddøen af næsten alle de mindre konstante Hingsteslægter, er man i kort Tid naaet dertil, at næsten alt, hvad der duer noget af jyske Avlsdyr, i alt Fald Hingste, nedstammer fra den ene Hingst Aldrup Munkedal, der har vist sig alle andre overlegen. Derved kommer man ganske simpelt ind paa »Indavlen«, hvis man da ikke vil krydse, og Spørgsmaalet om, hvilken Vej der er bedst, optager derfor stærkt adskillige Hippologer, medens Opdrætterne tager Sagen mere med Ro. Saa længe Renavlen giver tilfredsstillende Resultat, er der næppe nogen dygtig Opdrætter, som indlader sig paa Krydsning, der fornuftigvis ogsaa kun bør være en Nødhjælp, og gennemgaaende er den forstaaende Opdrætterbefolkning tilfreds for Øjeblikket. Hvad Fremtiden vil bringe gennem den begyndende Indavl, kan ingen endnu forudsige; men for saa vidt man allerede kan dømme derom af de ikke talrige Eksempler, der foreligger, synes

Metoden ikke ufordelagtig, naar den, hvad der er selvfølgelig, anvendes med Forstand. Lykkes den, faar vi en Kulturrace, svarende til de Heste-, Kvæg- og Faare-Racer, der i det forløbne Aarhundrede eller noget længere er skabte ved et enkelt fremragende Avlsdyr.

Den rejste Agitation for Krydsning med belgiske Heste har i det sidste Aar ikke vundet Terræn i Jylland, hvortil der kun er bleven tilført 5—6 Hingste, hvoraf endda enkelte er tarvelige. Paa Øerne navnlig Sjælland har Sagen slaaet stærkere an, og Resultatet er forholdsvis godt, om just heller ikke svarende til de gyldne Løfter. Grunden skyldes sikkert den kedelige Fejl ved Hingstene, at de fleste ikke er gode nok. Man beklagede i sin Tid, at der ikke kunde faas jyske Hingste gode nok, endda til de uforholdsmæssig høje Priser; medens man i Belgien let kunde faa 1. Klasses Hingste til rimelige Priser. Men Erfaringen lærer, hvis saadant er gør ligt, at dette næsten ikke er lykkedes de danske Købere. Kun Prisen, som de forskellige Foreninger har betalt for de belgiske Hingste, er virkelig 1. Klasses. Endnu er Krydsningen med belgiske Hingste paa Forsøgets Stadium, men Resultatet deraf har hidtil ingenlunde været saa forbløffende, at man tør spaa den en fremtidig indgribende Betydning for den svære Hesteavl her i Landet. Halvblodsafkommet ligner mest den hjemlige Race, og af tilsyneladende tjenlige Avlsdyr er der kun falden enkelte Hopper.

Paa Dyrskueomraadet har det forløbne Aar heller ikke frembudt noget særligt. Foruden de talrige Lokalskuer og Statsskuerne har der været afholdt et Par »Ungskuer«, nemlig et i Ringsted, nærmest repræsenterende Frederiksborgheste, og et i Aarhus. Sammenlignet med hvad der var fremstillet af Ungdom for c. 10 Aar siden i Slagelse betød dette første utvivlsomt Fremgang, dog mere kvantitativt end kvalitativt; thi Sjællænderne synes i endnu langt højere Grad at lide af Udstillingsmani end Jyderne. Der var saaledes an-

meldt 68 2- og 3aarige Hingste og 58 2- og 3aarige Hopper mod henholdsvis 165 og 148 i Aarhus, der var langt det største »Ungskue« hidtil. Hvis man saa regner Avlsomraadet i Jylland blot 10 Gange saa stort som Frederiksborghestens paa Sjælland, er Tallene talende. I Jylland, hvor endda Hingstepriserne er drevne stærkt i Vejret, anser man Hingstespekulation for en problematisk Forretning, men paa Sjælland er det nærmest en dyr Passion. Nægtes kan det ikke, at den stimuleres gennem en overvældende Præmiering, der synes at gaa ud paa, at »ethvert« mødt Dyr faar en lille Anerkendelse. Ogsaa i Jylland ødsles der med Præmier til Dyr, som ingen forstaaende Dommer venter sig noget af som Avlsdyr, men vi kommer vel en Gang over Børnesygdømmene paa dette som paa andre Omraader!

En Sag, der i Slutningen af Aaret beskæftigede Sindene stærkt i hesteinteresserede Kredse, var Ministeriets Forslag til Nedsættelser paa Husdyrloven, hvilke antoges særlig at skulle ramme Hestene, navnlig gennem formindsket Statstilskud til Foreningshingstene. Grunden hertil mentes at være de ofte kolossale Købesummer for Hingste paa indtil 20,000 Kr. og enkeltvis endnu mere. Da Statstilskudet imidlertid kun ydes efter en Maksimumskøbesum af 8000 Kr., bliver det overskydende jo udelukkende Medlemmernes Sag. Statstilskudet ydes med Halvdelen af Købesummen, fordelt paa 5 Aar, altsaa højst 800 Kr. aarlig, for en Hingst, der har opnaaet Pengepræmie ved et Hingsteskue. Sammenligner man nu dette Tilskud med, hvad der ydes til Tyre, saa er dette i Loven fastsat til 150 Kr. aarligt fra $1\frac{3}{4}$ Aars Alderen og varer saa længe, de blot opnaar Prædikatet »præmielværdig«. Gennemsnitstilskudet for jyske Hingste i Jylland efter den sidste Husdyrlov er ca. 600 Kr. aarligt — altsaa 4 Gange saa højt som det til Tyrene, men lægger man derimod Købesummen til Grund, saa er denne højst 600 Kr., medens den er omtrent 10 Gange saa høj for Hingstene.

Herefter synes altsaa Tyrene for Tiden forholdsvis be-
gunstigede fremfor Hingstene.

Hvad Hesteavlsforeningerne angaar, da er de
afgjort livskraftige og i stadig Fremvækst. Alene i Jyl-
land er der omkring et Par Hundrede, hvoraf 199 er
indmeldt i »Samvirkende jyske Hesteavlsforeninger«. Hingsteantallet er c. 250 og Medlemsantallet henved
20,000. Af Kvægavlsforeninger er der næsten 4 Gange
saa mange, med 3—4 Gange saa mange Tyre i Jylland,
men Tyrene bedækker næppe saa meget som Hingstene,
og Antallet af Køer er omtrent 10 Gange saa stort som af
Følhopper, saa Avlsforeningsinstitutionen synes at have
slaaet forholdsvis langt stærkere igennem indenfor Heste-
end Kvægavlen, hvor Foreningsvirksomheden oven i
Købet for Øjeblikket synes lidt stagnerende.

Fra Efteraaret er der af Forsøgslaboratoriet
paabegyndt Fodringsforsøg med Heste paa 4 Gaarde,
nemlig Opdrætningsforsøg med Plage paa to fynske og
med Halm kontra Hakkelse paa to jyske. Hvor simpel
og letberegnelig Hestefodringen end synes, saa ved man
dog kun lidt faktisk derom. Der er i et Par Aar fore-
taget kontrollerede Fodringsforsøg med Frederiksborg
Plage paa Bornholms statsunderstøttede Hesteavls-Center,
og i en nærmere Fremtid vil der komme til at foreligge
Resultater af den kontrollerede Fodring af de jyske
Plage. Selv om Forsøgene er for smaa til at bygge
noget paalideligt paa angaaende Racespørgsmaalet, synes
der dog at være Mulighed for at kunne faa et Skøn
over, hvad det i Virkeligheden koster at fodre et Føl
og en Plag i de 7—8 Maaneder, den staar paa Stald.

Handelen har, som anført, været god og Prisen
stigende paa al tjenlig Handelsvare. Da Hestemarkeder
med Undtagelse af de største, som et Par af Randers
Markeder og Hjallerup Marked, mere og mere bliver
Samlingssteder for Udskud eller tarveligere Varer, saa
betyder Beretningerne derfra — selv om de var nogen-
lunde paalidelige — intet m. H. t. den virkelige Heste-

pris. Hestehandelen er jo nu nærmest en Hjemme-handel. Maksimumsprisen synes at have Vanskelighed ved at komme over 1000 Kroner herhjemme; men Stigningen viser sig fornemlig ved, at der bliver flere, der naar der op imod end tidligere. 1. Klasses Heste koster nu 800—1000 Kr. og 2. c. 650—800 Kr. I det sidste Par Aar har Stigningen omtrent været 50 Kr. pr. Hest.

Prisen paa Avlsdyr er ligeledes stigende, og Tendensen gaar stadig i Retning af at købe unge Hingste, de bedste allerede i 1—1½ Aars Alderen, og de betales med indtil 15—16,000 Kr. kontant, plus noget lignende »paa Vilkaar«. Alle »Spidserne« ved Ungskuerne er saaledes forlængst paa Foreningers Hænder. De Foreninger, hvis Købe-Udvalg enten mangler Penge, Forstand eller Mod — eller noget af hvert — faar derfor vanskeligt en 1. Klasses Hingst, naar de maa tage til Takke med det i første Omgang vragede. Heldigvis synes der, efter at adskillige har betalt dyre Lærepenge, at være kommen lidt mere Forsigtighed blandt Køberne. Det at betale en virkelig Spids med høj Pris er jo ingenlunde nogen dum Politik, som adskillige tror.
